

STORTINGET

Representantforslag 189 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Kristoffer Robin Haug
og Lan Marie Nguyen Berg

Dokument 8:189 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Kristoffer Robin Haug og Lan Marie Nguyen Berg om et omsetningskrav for resirkulert fosfor

Til Stortinget

Bakgrunn

Fosfor er i dag stort sett forurensing, men kan bli en stor og verdifull ressurs i en mer sirkulær norsk økonomi

Fosfor er nødvendig for all matproduksjon og er sentralt for forsyningssikkerheten. Verdens kjente forekomster av fosfor er så begrensede at det raskt blir nødvendig for alle land å begynne å gjenvinne fosfor. EU har ført opp fosfor på sin liste over kritiske råvarer.

På tross av at fosfor er en knapp ressurs, sløses det svært mye med fosfor i Norge. I landbruket gjenbrukes en del fosfor i form av gjødsling med husdyrgjødsel, men mye gjenbrukes ikke. En stor del av fosforet i mineral- og husdyrgjødsel blir ikke tatt opp av planter og kan bli skylt ut i innsjøer, fjorder og kystområder.

Den mest nærliggende ressursen for gjenvinning av fosfor er de store mengdene avfall og kloakk fra husdyr og mennesker, som i prinsippet inneholder alt fosfor som er tilført gjennom maten, men som i dag knapt utnyttes og i stedet fører til forurensing. I Norge utgjør slam (fiskeavføring og fôrrester) fra havbruksnæringen en stor del av dette.

En definisjon på forurensing er «ressurs på feil plass». Slam fra havbruk er et godt eksempel på dette. Utslipp av fosfor i elver, innsjøer og til dels fjorder og kystområder kan føre til overgjødsling, redusert vannkvalitet og endring i økosystemer. Fosforinnholdet i oppdrettsslam er samtidig en svært stor og verdifull ressurs som nå ikke utnyttes, men som kan erstatte fosfor som i dag importeres.

I 2020 ble det tilført omtrent 12 000 tonn fosfor til kystområder i form av slam fra oppdrettsanlegg. Det er nær fire ganger mer enn alle andre kilder til tilførsel av fosfor til kystområder til sammen, og om lag 3 000 tonn mer fosfor enn det jordbruket tilføres årlig gjennom mineralgjødsel.

Sløsing med fosfor har et sikkerhetspolitisk aspekt. Fosfor utvinnes fra fosfatstein. Flere av de største fosfatsteinprodusentene i verden er regimer som norsk matproduksjon ikke bør være for avhengig av. Kina, Marokko, Russland og Jordan er i dag de største produsentene av fosfatstein i tillegg til USA. De største fosfatreservene i verden ligger i Marokko, der en betydelig andel ligger i det ulovlig okkuperte Vest-Sahara, som norske myndigheter fraråder næringslivet å handle med.

Den store økningen i matvareprisene det siste året er i stor grad forårsaket av mangel på gjødsel og høye energipriser. Mer gjenbruk av fosfor kan både redusere presset på verdens matvaresystemer og gjøre Norges og verdens langsiktige matforsyning sikrere.

I tillegg til å inneholde mye fosfor kan slam fra havbruk være en stor ressurs for produksjon av biogass, jordforbedringsmiddel og mat til insekter som kan inngå i fôrproduksjon. Teknologi og bedrifter som kan utnytte dette råstoffet, eksisterer og kan ekspandere og utvikle nye verdikjeder hvis tilgangen økes.

Et av de mest opplagte tiltakene for å gjøre norsk økonomi mer sirkulær er derfor å endre slam fra havbruksnæringen fra å være forurensing og ressursløsning i en lineær verdikjede til å bli en ressurs for næringsliv og mat- og energiproduksjon.

Det trengs et omsetningskrav for resirkulert fosfor

Norge har i mange år hatt et omsetningskrav for biodrivstoff, som har fungert godt for å øke salget av biodrivstoff i Norge. Resonnementet bak omsetningskravet er at en råvare (drivstoff) kan gis et stadig lavere klima/miljøfotavtrykk ved at man tilfører økende andel mindre skadelig råvare, uten at en etablert verdikjede trenger å endres eller stenges over natten. Omsetningskravet er regulert i produktforskriften kapittel 3, der § 3-3 slår fast at omsettere av drivstoff må sørge for at 17 volumprosent av drivstoffet de omsetter til veitrafikk i 2023, er biodrivstoff. Omsetningskravet har gradvis blitt trappet opp, med mål om videre opptrapping mot 2030.

Produksjon av mineralgjødning er en stor og veletablert verdikjede i Norge. Gjødningprodusenten Yara ønsker selv å satse på å ta i bruk resirkulert fosfor i sin gjødningproduksjon. Forslagsstillerne mener derfor at et tilsvarende omsetningskrav for resirkulert fosfor som for biodrivstoff kan være et viktig virkemiddel for å stimule-

re til innsamling av oppdrettsslam og økt fosforgjenvinning. Dette kan samtidig bli en effektiv motor for å gjøre slam fra havbruk tilgjengelig også for andre teknologier, bedrifter og produkter.

Et omsetningskrav for resirkulert fosfor bør i likhet med omsetningskravet for biodrivstoff ha en opptrappingsplan, fra et relativt lavt utgangspunkt som kan avklares i samarbeid med næringslivet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utrede og innføre en ordning som påbyr eller sikrer at slam fra havbruksnæringen samles inn, resirkuleres og kommer i bruk som ressurs for næringsutvikling og produksjon, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2024.
2. Stortinget ber regjeringen utrede og innføre et omsetningskrav for resirkulert fosfor i gjødning.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og etablere en ordning som premierer bønder for bruk av gjødning basert på resirkulerte råvarer.

29. mars 2023

Rasmus Hansson

Kristoffer Robin Haug

Lan Marie Nguyen Berg

